

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
25 жовтня 2022 року, протокол № 2
Перша проректорка, голова методичної
ради університету, кандидатка наук з
державного управління, доцентка
_____ Ірина КОВТУН

25 жовтня 2022 року

М.П.

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
з навчальної дисципліни
«ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА
КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ДОКАЗУВАННЯ»
для підготовки на другому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня магістра
за спеціальністю 081 Право галузі знань 08 Право
за денною формою навчання**

м. Хмельницький
2022

РОЗРОБНИК:

Завідувач кафедри кримінального права та процесу, кандидат юридичних наук, доцент
01 вересня 2022 року

_____ Сергій КРУШИНСЬКИЙ

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри кримінального права та процесу
02 вересня 2022 року, протокол № 2

Завідувач кафедри кримінального права та процесу, кандидат юридичних наук, доцент
02 вересня 2022 року

_____ Сергій КРУШИНСЬКИЙ

Декан юридичного факультету, кандидат юридичних наук, доцент
02 вересня 2022 року

_____ Віктор ЗАХАРЧУК

ЗМІСТ

Стор.

1.	Структура вивчення навчальної дисципліни		–	4
	1.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	–	4
	1.2.	Лекції	–	5
	1.3.	Семінарські (практичні) заняття	–	6
	1.4.	Самостійна робота студентів	–	12
	1.5.	Індивідуальні завдання	–	19
		1.5.1.	Теми науково-дослідних завдань	– 19
		1.5.2.	Методичні рекомендації до виконання індивідуальних завдань	– 19
	1.6.	Підсумковий контроль	–	21
		1.6.1.	Питання для підсумкового контролю	– 21
		1.6.2.	Приклад залікового білету	– 22
2.	Схема нарахування балів		–	23
3.	Рекомендовані джерела		–	24
	3.1.	Нормативно-правові акти		24
	3.2.	Література		24
4.	Інформаційні ресурси в Інтернеті		–	26

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин											
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
			Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС		Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Загальні положення теорії судових доказів	9	1	1	-	-	7	9	-	-	-	-	9
2	Засоби кримінально-процесуального доказування	9	1	1	-	-	7	9	2	-	-	-	7
3	Предмет і межі доказування	10	2	2	-	-	6	10	2	1	-	-	7
4	Процес доказування	12	2	2	-	-	8	12	2	1	-	-	9
5	Суб'єкти доказування у кримінальному провадженні	9	2	2	-	-	5	9	-	-	-	-	9
6	Процесуальні джерела доказів	14	4	4	-	-	6	14	2	2	-	-	10
7	Допустимість доказів та їх процесуальних джерел	9	2	2	-	-	5	9	-	2	-	-	7
8	Застосування стандартів Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод у кримінально-процесуальному доказуванні	9	2	-	-	-	7	9	-	-	-	-	9
9	Непроцесуальна пізнавальна діяльність та доказування	9	-	-	-	-	9	9	-	-	-	-	9
	Всього годин	90	16	14	-	-	60	90	8	6	-	-	76

1.2. Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин
1	2	3
1.	Загальні положення теорії судових доказів	1
1.1.	Поняття доказового права та теорії доказів у кримінальному процесі	
1.2.	Завдання доказового права	
1.3.	Поняття та види істини в теорії судових доказів	
1.4.	Логічні основи доказування	
1.5.	Психологічні основи доказування	
2.	Засоби кримінально-процесуального доказування	1
2.1.	Поняття доказів у кримінальному процесуальному законодавстві та теорії судових доказів	
2.2.	Властивості доказів	
2.3.	Класифікація судових доказів	
3.	Предмет і межі доказування	2
3.1.	Поняття та елементи предмету доказування	
3.2.	Предмет доказування і суміжні поняття. Межі доказування	
3.3.	Встановлення обставин, що сприяли вчиненню злочинів	
3.4.	Специфіка предмета доказування у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх	
3.5.	Специфіка предмета доказування у кримінальному провадженні про застосування примусових заходів медичного характеру	
3.6.	Особливості локального предмета доказування	
4.	Процес доказування	2
4.1.	Поняття та структура процесу доказування	
4.2.	Поняття та способи збирання доказів	
4.3.	Поняття та суб'єкти подання доказів	
4.4.	Поняття та засоби перевірки доказів	
4.5.	Поняття та принципи оцінки доказів	
4.6.	Роль презумпції невинуватості у доказуванні	
4.7.	Особливості процесу доказування в окремих стадіях кримінального судочинства	
5.	Суб'єкти доказування у кримінальному провадженні	2
5.1.	Поняття суб'єктів доказування та класифікація суб'єктів доказування.	
5.2.	Особливості процесуального статусу сторони обвинувачення як суб'єкта доказування.	
5.3.	Сторона захисту як суб'єкт доказування.	
5.4.	Роль та повноваження суду і слідчого судді щодо доказування. Сутність активної та ініціативної діяльності суду в кримінальному провадженні.	
5.5.	Обов'язок доказування і тягар доказування: сутність, суб'єкти та	
5.6.	правові наслідки невиконання.	
6.	Процесуальні джерела доказів	4
6.1.	Поняття та види процесуальних джерел доказів	
6.2.	Поняття, зміст та різновиди показань	
6.3.	Висновок експерта	
6.4.	Речові докази	
6.5.	Поняття та види документів	
6.6.	Протоколи слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів як документи-докази	

7.	Допустимість доказів та їх процесуальних джерел	2
7.1.	Сутність та юридична природа допустимості доказів	
7.2.	Система критеріїв допустимості доказів	
7.2.1.	Правило про належного суб'єкта доказування	
7.2.2.	Правило про належне процесуальне джерело доказів	
7.2.3.	Правило про належну процедуру доказування	
7.2.4.	Правило про належну процесуальну дію	
7.2.5.	Правило про «плоди отруйного дерева»	
7.3.	Загальний порядок визнання доказів недопустимими	
	Усього	16

1.3. Семінарські (практичні) заняття

Семінарське (практичне) заняття 1

Тема 1. Загальні положення теорії судових доказів

Тема 2. Засоби кримінально-процесуального доказування

Питання для усного опитування та дискусії

- 1.1. Поняття та завдання доказового права.
- 1.2. Проблема встановлення істини в теорії судових доказів.
- 1.3. Поняття, сутність та система стандартів доказування.
- 1.4. Логічні основи доказування.
- 1.5. Психологічні основи доказування.
- 1.6. Гносеологічні основи доказування.
- 1.7. Поняття доказу у кримінальному процесуальному законодавстві та теорії судових доказів.
- 1.8. Властивості доказів.
- 1.9. Класифікація доказів.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: докази; належність доказів; допустимість доказів; достовірність доказів; достатність доказів; прямі докази; непрямі докази; обвинувальні докази; виправдувальні докази; первинні докази; похідні докази; особистісні докази; матеріальні докази; істина; стандарт доказування; доказове право.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому кримінальним процесуальним законом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню.

Докази – це відомості про фактичні дані, які повинні відповідати вимогам належності, допустимості, достовірності, а у своїй сукупності – вимогам достатності.

Належність доказів – це спроможність фактичних даних надавати інформацію щодо обставин, які входять в предмет доказування, служити аргументами в процесі встановлення істини у кримінальному провадженні.

Допустимість доказів означає правову придатність їх для використання у кримінальному процесі як аргументів у доказуванні, що визначається законністю їх отримання. Допустимість доказів передбачає дотримання вимог закону щодо суб'єкта, процедури, процесуального джерела отримання фактичних даних.

Достовірність доказів означає відповідність їх змісту тому, що мало місце в дійсності. Достовірність передбачає перевірюваність як самого джерела, так і способу одержання фактичних даних, надійність процесуального носія та засобів фіксації.

Достатність доказів – це така їх сукупність, що дає змогу встановити всі обставини, які потребують доказування в кримінальній справі, і прийняти на їх основі відповідне обгрунтоване, законне та справедливе процесуальне рішення.

Прямим є доказ, який прямо і безпосередньо встановлює наявність чи відсутність обставини, що доказується (події злочину, часу, місця, способу його вчинення, особи, яка його вчинила цю дію, особу потерпілого тощо). Непрямим (побічним) є доказ, який спочатку обґрунтовує наявність чи відсутність проміжного (доказового) факту, а через нього – наявність чи відсутність шуканої обставини предмета доказування.

Обвинувальними визнаються докази, що встановлюють наявність суспільно небезпечного діяння, вчинення його певною особою, вину даної особи, а також обставини, які обтяжують покарання (ст. 67 КК України). Виправдувальні докази, навпаки, становлять основу рішення щодо відсутності суспільно небезпечного діяння, невинуватості особи, або наявності обставин, що пом'якшують покарання (ст. 66 КК України).

Первинними є докази, отримані з першоджерела (наприклад, показання свідка-очевидця, оригінал документа), а похідними – ті, які отримані з другого чи наступного джерела (наприклад, показання свідка щодо фактів, які стали відомі йому зі слів іншої особи, так звані «показання з чужих слів»).

Особистісні докази виходять від осіб (показання обвинувачених, підозрюваних, потерпілих, свідків, висновки і показання експертів), а матеріальні містяться в предметах і документах (речові докази, документи).

Семінарське (практичне) заняття 2

Тема 3. Предмет і межі доказування

Питання для усного опитування та дискусії

- 1.1. Поняття та елементи предмету доказування.
- 1.2. Предмет доказування і суміжні поняття. Межі доказування.
- 1.3. Специфіка предмету доказування у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх.
- 1.4. Специфіка предмету доказування у кримінальному провадженні про застосування примусових заходів медичного характеру.
- 1.5. Сутність локального предмету доказування.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: доказування; предмет доказування; загальний, спеціальний, локальний предмет доказування; межі доказування; допоміжні факти; супутні факти.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Предметом кримінально-процесуального доказування є система фактів і обставин об'єктивної дійсності, які мають матеріально-правове і процесуальне значення та є необхідними і достатніми фактичними підставами для вирішення кримінальних проваджень остаточно і по суті.

У кримінальному провадженні підлягають доказуванню:

- 1) подія кримінального правопорушення (час, місце, спосіб та інші обставини вчинення кримінального правопорушення);
- 2) винуватість обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, форма вини, мотив і мета вчинення кримінального правопорушення;
- 3) вид і розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, а також розмір процесуальних витрат;
- 4) обставини, які впливають на ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, характеризують особу обвинуваченого, обтяжують чи пом'якшують покарання, які виключають кримінальну відповідальність або є підставою закриття кримінального провадження;
- 5) обставини, що є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності або покарання;
- 6) обставини, які підтверджують, що гроші, цінності та інше майно, які підлягають спеціальній конфіскації, одержані внаслідок вчинення кримінального правопорушення та/або є доходами від такого майна, або призначалися (використовувалися) для схилення особи до вчинення кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення

кримінального правопорушення чи винагороди за його вчинення, або є предметом кримінального правопорушення, у тому числі пов'язаного з їх незаконним обігом, або підшукані, виготовлені, пристосовані або використані як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення;

7) обставини, що є підставою для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру.

Під межами доказування слід розуміти необхідну і достатню сукупність доказів, зібраних у провадженні, які забезпечують правильне його вирішення. Якщо поняття предмету доказування виражає, що повинно бути встановлено у справ кримінальному провадженні, то поняття меж доказування виражає обсяг і глибину дослідження всіх істотних обставин провадження.

У кримінальному провадженні про злочини неповнолітніх та кримінальному провадженні про застосування примусових заходів медичного характеру предмет доказування має специфіку і передбачає встановлення, крім загальних обставин, ще й додаткових.

Семінарське (практичне) заняття 3

Тема 4. Процес доказування

Питання для усного опитування та дискусії

- 1.1. Поняття та структура процесу доказування.
- 1.2. Поняття та способи збирання доказів.
- 1.3. Поняття, суб'єкти та процедура подання доказів.
- 1.4. Поняття та засоби перевірки доказів.
- 1.5. Поняття та принципи оцінки доказів.
- 1.6. Презумпції та преюдиції у доказуванні.
- 1.7. Особливості процесу доказування в окремих порядках кримінального провадження.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: докази; доказування; процес доказування; обов'язок доказування; збирання доказів; подання доказів; перевірка доказів; оцінка доказів; презумпція; преюдиція.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Розглядаючи зміст кримінально-процесуального доказування, можна виокремити два його аспекти: 1) доказування як дослідження фактичних обставин провадження, що полягає в діяльності відповідних органів і осіб по збиранню, перевірці та оцінці доказів; 2) доказування як логічне і процесуальне обґрунтування певної тези, твердження, висновків, процесуального рішення.

Збирання доказів – це врегульована кримінальним процесуальним законом діяльність сторін кримінального провадження, а у деяких випадках – суду щодо виявлення і фіксації в процесуальних документах і додатках до них матеріальних та ідеальних слідів злочину або інших обставин як доказової інформації.

Збирання доказів здійснюється сторонами кримінального провадження, потерпілим, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження. Основним способом збирання доказів є провадження слідчих (розшукових) дій.

Перевірка доказів – це діяльність, спрямована на підтвердження або спростування інформації, що у них міститься. Основними способами перевірки доказів є: окремий аналіз кожного доказу; зіставлення певного доказу з іншими доказами; провадження повторних або нових слідчих (розшукових) дій.

Оцінка доказів та їх процесуальних джерел – це розумова діяльність слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, яка спрямована на пізнання фактів для встановлення істини у провадженні і здійснюється в певних логічних формах відповідно до закону та за їх внутрішнім переконанням, заснованих на всебічному, повному та неупередженому аналізі всіх обставин кримінального провадження в їх сукупності, спрямована на встановлення достовірності, належності, допустимості та достатності доказів, їх взаємозв'язку і значення для вирішення питань, що становлять предмет доказування.

Принцип вільної оцінки доказів полягає у тому, що під час оцінки доказів слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд вільні у своїх оціночних судженнях, у висновках, що робляться на основі дослідження і розгляду всіх обставин провадження. Вони оцінюють всі наявні докази по справі вільно, за своїм внутрішнім переконанням. Жоден доказ для суду, слідчого судді, прокурора, слідчого не має наперед визначеної сили.

Подання доказів у кримінальному провадженні – це добровільна передача органам, які ведуть кримінальне провадження, належних до нього предметів і документів, що здійснюється учасниками процесу та суб'єктами, які не беруть у ньому участь, з метою відстоювання власних чи представлених інтересів та/або встановлення істини у кримінальному провадженні.

Презумпція невинуватості у сфері доказування проявляється в таких правилах:

- а) обов'язок доказувати винуватість обвинуваченого лежить на стороні обвинувачення;
- б) обвинувачений не повинен доводити свою невинуватість або меншу вину, а також наявність обставин, що виключають його кримінальну відповідальність;
- в) усі сумніви, які неможливо усунути, мають тлумачитися на користь обвинуваченого, а недоведена вина обвинуваченого у вчиненні злочину в юридичному сенсі означає його повну невинуватість;
- г) висновок про винуватість обвинуваченого у вчиненні злочину не може ґрунтуватися на припущеннях.

Семінарське (практичне) заняття 4

Тема 5. Суб'єкти доказування у кримінальному провадженні

Питання для усного опитування та дискусії

- 1.1. Поняття та класифікація суб'єктів доказування.
- 1.2. Сторона обвинувачення як суб'єкт доказування.
- 1.3. Сторона захисту як суб'єкт доказування.
- 1.4. Інші учасники, які мають власний або представницький інтерес як суб'єкти доказування.
- 1.5. Слідчий суддя як суб'єкт доказування.
- 1.6. Суд як суб'єкт доказування.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: доказування; суб'єкти доказування; обов'язок доказування; сторона обвинувачення; сторона захисту; слідчий суддя; суд.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Суб'єкти доказування – це державні органи і посадові особи, на яких законом покладено обов'язок щодо збирання, перевірки, оцінки доказів та їх процесуальних джерел, обґрунтування рішень прийнятих в процесі кримінально-процесуального доказування, а також інші особи, які вправі брати участь у цій діяльності.

Суб'єктів доказування доцільно класифікувати на такі групи:

- 1) суб'єкти, які виконують функцію правосуддя і судового контролю, на яких покладається обов'язок здійснити остаточну оцінку сукупності доказів і прийняти на їх основі процесуальне рішення (суд, слідчий суддя);
- 2) суб'єкти, на яких покладається обов'язок доказування (сторона обвинувачення);
- 3) суб'єкти, які мають право брати участь у доказуванні (сторона захисту, потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач, їх представники та інші).

Обов'язок доказування в теорії кримінального процесу розглядають в широкому і вузькому значенні. У широкому значенні розглядається обов'язок доказування, який має на меті встановлення істини у кримінальному провадженні, тобто обов'язок здійснення діяльності зі збирання, перевірки та оцінки доказів. У цьому сенсі обов'язок доказування – це правовий обов'язок органів і посадових осіб, які ведуть провадження і мають право в результаті доказування ухвалити те чи інше процесуальне рішення. Обов'язок доказування у вузькому значенні розглядається як обов'язок довести винуватість особи у вчиненні кримінального правопорушення.

Діяльність прокурора балансує між двома, не завжди узгодженими між собою складовими: з одного боку він повинен зробити усе можливе для всебічного, повного та неупередженого встановлення усіх обставин вчиненого кримінального правопорушення, викриття винуватої особи та притягнення її до відповідальності, з іншого – не допустити необґрунтованих порушень прав та свобод особи, яка потрапила до сфери кримінального процесу.

Суб'єкти, які мають право брати участь у доказуванні, більш обмежені у правових засобах участі у доказуванні порівняно зі стороною обвинувачення. Тому для сторони захисту діють правила «сприяння захисту» (*favor defensionis*).

Судові органи, переважно, здійснюють перевірку та оцінку поданих їм доказів. Їх ініціатива та активність у сфері доказування істотно обмежена, виходячи з засади змагальності у кримінальному провадженні.

Семінарське (практичне) заняття 5

Тема 6. Процесуальні джерела доказів

Питання для усного опитування та дискусії

- 1.1. Поняття та види процесуальних джерел доказів.
- 1.2. Поняття та зміст показань свідка.
- 1.3. Поняття імунітету свідка. Особи, які не можуть бути допитані в якості свідка або можуть відмовитися давати показання.
- 1.4. Поняття та зміст показань потерпілого.
- 1.5. Показання підозрюваного і обвинуваченого.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: докази; процесуальні джерела доказів; показання свідка; показання потерпілого; показання обвинуваченого; показання підозрюваного; визнання вини; обмова; самообмова; алібі.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Під процесуальним джерелом доказів слід розуміти те джерело, від якого надходить інформація про фактичні дані, що мають значення для правильного вирішення кримінального провадження. Перелік процесуальних джерел доказів є вичерпним і включає в себе: показання, речові докази, документи, висновки експертів.

Процесуальні джерела доказів класифікують на такі групи: 1) особистісні (показання свідка, потерпілого, підозрюваного, обвинуваченого, експерта, висновки експерта); 2) матеріальні (речові докази, документи).

Показання – це відомості, які надаються в усній або письмовій формі під час допиту підозрюваним, обвинуваченим, свідком, потерпілим, експертом щодо відомих їм обставин у кримінальному провадженні, що мають значення для цього кримінального провадження.

КПК України передбачає перелік осіб, які не можуть бути допитані як свідки або можуть відмовитися давати показання.

Різновидами показань підозрюваного та обвинуваченого є: повне або часткове визнання вини, самообмова, обмова та алібі.

Самообмовою є такі показання підозрюваного чи обвинуваченого, в яких вони зізнаються у вчиненні злочину, якого насправді не вчиняли, у більш тяжкому злочині, ніж вчинили в дійсності, або ж беруть лише на себе всю вину за вчинений злочин, хоч у дійсності він є груповим, чи перебільшують свою роль у вчиненні злочину порівняно з тією, якою вона є насправді.

Обмова – це такі показання підозрюваного чи обвинуваченого, в яких він викриває (правдиво чи неправдиво) інших осіб (це можуть бути співучасники або ж сторонні особи) у вчиненні інкримінованого йому або іншого злочину.

Алібі – це твердження підозрюваного чи обвинуваченого про те, що він не міг бути виконавцем інкримінованого злочину, бо в момент його вчинення перебував в іншому місці.

Семінарське (практичне) заняття 6

Тема 6. Процесуальні джерела доказів

Питання для усного опитування та дискусії

- 1.1. Висновок експерта як процесуальне джерело доказів.
- 1.2. Процесуальні види експертиз.
- 1.3. Поняття та види речових доказів.
- 1.4. Порядок зберігання речових доказів. Вирішення долі речових доказів.
- 1.5. Поняття та види документів-доказів.
- 1.6. Протоколи процесуальних дій як документи-докази.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: докази; процесуальні джерела доказів; висновок експерта; повторна експертиза; додаткова експертиза; комплексна експертиза; комісійна експертиза; речовий доказ; документ; протокол процесуальної дії.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Під процесуальним джерелом доказів слід розуміти те джерело, від якого надходить інформація про фактичні дані, що мають значення для правильного вирішення кримінального провадження. Перелік процесуальних джерел доказів є вичерпним і включає в себе: показання, речові докази, документи, висновки експертів.

Процесуальні джерела доказів класифікують на такі групи: 1) особистісні (показання свідка, потерпілого, підозрюваного, обвинуваченого, експерта, висновок експерта); 2) матеріальні (речові докази, документи).

Висновок експерта – це докладний опис проведених експертом досліджень та зроблені за їх результатами висновки, обґрунтовані відповіді на запитання, поставлені особою, яка залучила експерта, або слідчим суддею чи судом, що доручив проведення експертизи. Кожна сторона кримінального провадження має право надати суду висновок експерта, який ґрунтується на його наукових, технічних або інших спеціальних знаннях.

Експертизи класифікуються на такі види: первинна і повторна, основна і додаткова, одноособова і комісійна, однооб'єктна і комплексна.

Речовими доказами є матеріальні об'єкти, які були знаряддям вчинення кримінального правопорушення, зберегли на собі його сліди або містять інші відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження, в тому числі предмети, що були об'єктом кримінально протиправних дій, гроші, цінності та інші речі, набуті кримінально протиправним шляхом.

Документом є спеціально створений з метою збереження інформації матеріальний об'єкт, який містить зафіксовані за допомогою письмових знаків, звуку, зображення тощо відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження.

До документів можуть належати: 1) матеріали фотозйомки, звукозапису, відеозапису та інші носії інформації (у тому числі електронні); 2) матеріали, отримані внаслідок здійснення оперативно-розшукової діяльності; 3) протоколи процесуальних дій та додатки до них, а також носії інформації, на яких за допомогою технічних засобів зафіксовано процесуальні дії; 4) висновки ревізій та акти перевірок.

Семінарське (практичне) заняття 7

Тема 7. Допустимість доказів та їх процесуальних джерел

Питання для усного опитування та дискусії

- 1.1. Поняття та система правил перевірки допустимості доказів.
- 1.2. Правило про належного суб'єкта.
- 1.3. Правило про належне процесуальне джерело.
- 1.4. Правило про належну процедуру.
- 1.5. Правило „про плоди отруйного дерева”.

1.6. Питання про асиметрію правил допустимості доказів.

1.7. Вирішення питання про визнання доказів недопустимими і їх залежність від характеру допущеного порушення.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: доказ; допустимість доказів; належний суб'єкт; належне процесуальне джерело; належна процедура; асиметрію правил допустимості доказів; недопустимість доказу; очевидна недопустимість доказу.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Допустимість доказів означає правову придатність їх для використання у кримінальному процесі як аргументів у доказуванні, що визначається законністю їх отримання. Допустимість доказів передбачає дотримання вимог закону щодо суб'єкта, процедури, процесуального джерела отримання фактичних даних.

Доказ повинен бути одержаний належним суб'єктом, тобто особою, правомочною у даному кримінальному провадженні проводити ту процесуальну дію, в ході якої цей доказ одержаний. Такі суб'єкти визначені у ст. 93 КПК України.

Докази повинні бути одержані тільки з процесуальних джерел, перерахованих в ч. 2 ст. 84 КПК України, а у вказаних в законі випадках – з певного виду процесуального джерела. Тільки шляхом проведення експертизи можна одержані дані щодо:

- 1) причин смерті;
- 2) тяжкості та характеру тілесних ушкоджень;
- 3) психічного стану підозрюваного за наявності відомостей, які викликають сумнів щодо його осудності, обмеженої осудності;
- 4) віку особи, якщо це необхідно для вирішення питання про можливість притягнення її до кримінальної відповідальності, а іншим способом неможливо отримати ці відомості;
- 5) статевої зрілості потерпілої особи в кримінальних провадженнях щодо злочинів, передбачених ст. 155 КК України;
- 6) розміру матеріальних збитків, шкоди немайнового характеру, шкоди довкіллю, заподіяної кримінальним правопорушенням.

Доказ повинен бути одержаний з дотриманням належної процедури, тобто з дотриманням вимог закону щодо підстав, умов, порядку проведення відповідної процесуальної дії, порядку фіксації її ходу і результатів.

Правило про «плоди отруйного дерева»: якщо на підставі незаконно здобутих доказів були одержані інші докази, то вони є недопустимими і виключаються з розгляду провадження як такі, що є похідними від незаконно одержаних доказів (як плоди отруйного дерева). У цьому контексті необхідно проаналізувати ст. 87 КПК України.

Суд вирішує питання допустимості доказів під час їх оцінки в нарадчій кімнаті під час ухвалення судового рішення. У разі встановлення очевидної недопустимості доказу під час судового розгляду суд визнає цей доказ недопустимим, що тягне за собою неможливість дослідження такого доказу або припинення його дослідження в судовому засіданні, якщо таке дослідження було розпочате.

1.4. Самостійна робота студентів

Тема 1. Загальні положення теорії судових доказів

Завдання. Опрацювати теоретичні питання.

1. Інформаційні процеси у доказуванні.
2. Розвиток вчення про докази в науці кримінального процесуального права.
3. Здійснення доказування у кримінальному судочинстві в різні історичні періоди.

Тема 2. Засоби кримінально-процесуального доказування

Завдання. Опрацювати теоретичні питання.

1. Відмінність між поняттями «факти», «обставини справи», «відомості», «інформація», «джерела доказів».
2. Поняття засобу доказування у кримінально-процесуальній доктрині.
3. Критерії класифікації судових доказів.

Завдання. Вирішити ситуаційні завдання.

№. 1. У кримінальному провадженні про заподіяння середньої тяжкості тілесних ушкоджень Петренку слідчий встановив такі дані:

- 1) свідок Семеренко дала показання, що підозрюваний Васильчук у нетверезому стані вихвалявся, як він побив Петренка;
- 2) свідок Малюта бачив Васильчука неподалік місця вчинення злочину;
- 3) на підвір'ї Васильчука знайдено дерев'яну палицю зі слідами темно-бурого кольору, схожого на кров;
- 4) висновком експерта встановлено, що кров, виявлена на палиці, належить потерпілому Петренку;
- 5) Васильчук заперечує свою причетність до вчинення злочину, посилаючись на перебування у цей час в іншому місці.

Про які саме види доказів (обвинувальні чи виправдувальні; прямі чи непрямі; первинні чи похідні; особистісні чи матеріальні) йдеться?

№. 2. Коромислов підозрювався в умисному заподіянні тяжких тілесних ушкоджень своїй дружині. Потерпіла заявила слідчому, що в неї немає претензій до чоловіка, він людина дуже хороша і вона сама винна у сварці та бійці.

Чи є показання потерпілої належними доказами і чи мають вони доказове значення?

№. 3. 5 вересня 2012 року Раков був затриманий за підозрою у вчиненні розбою. Потерпілий під час допиту повідомив, що Раков погрожував йому ножом і тому заволодів гаманцем із грошима в сумі 2300 гривень і золотою обручкою. На квартирі Ракова було проведено обшук в результаті якого виявлено саморобний ніж, а також квитанція про здачу до ломбарду золотої обручки від 7 вересня 2012 року. Сам Раков під час допиту визнав факт заволодіння обручкою, проте заперечував щодо використання ножа під час нападу та заволодіння гаманцем з грошима.

Оцініть та класифікуйте зібрані докази.

№. 4. Дубов підозрювався у вчиненні грабежу Голубової. Дубов винним себе не визнав і повідомив, що під час вчинення злочину він був у кіно зі своєю знайомою Шаповаловою. Шаповалова на допиті цей факт підтвердила. Потерпіла Голубова при проведенні пред'явлення для впізнання вказала на Дубова як на того, хто вчинив відносно неї грабіж. Свідок Щукін на допиті повідомив, що Шаповалова розповідала йому про пограбування Голубової й про те, що вона дала слідчому неправдиві показання.

Перерахуйте наведені тут докази, здійсніть їх класифікацію.

№. 5. Сидоренко була допитана як свідок у кримінальному провадженні по обвинуваченню Карпенка у вчиненні хуліганства. В ході допиту вона дала показання, що самих хуліганських дій не бачила, але твердо переконана, що його вчинив її сусід Карпенко, який зловживає спиртними напоями, ніде не працює, раніше неодноразово притягувався до адміністративної і кримінальної відповідальності.

Чи є показання свідка Сидоренко належними доказами і чи мають вони доказове значення?

Тема 3. Предмет і межі доказування

Завдання. Опрацювати теоретичні питання.

1. Доктринальні вчення про різновиди предмета доказування.
2. Поняття головних (шуканих) фактів.
3. Поняття допоміжних (проміжних) і супутніх фактів.
4. Наслідки розширення або звуження меж доказування.

Завдання. Вирішити ситуаційні завдання.

№ 1. Під час спільного вживання спиртних напоїв Самолов і Грибчук посварилися, внаслідок чого між ними виникла бійка. Самолов схопив кухонний ніж, який лежав на столі, й завдав Грибчуку удар у груди, в результаті чого той одразу ж помер. З метою уникнення відповідальності та покарання за вчинене, Самолов знищив усі сліди свого перебування в квартирі Грибчука, розкидав речі, зламав замок вхідних дверей та залишив їх відчиненими, намагаючись інсценувати таким чином смерть Грибчука від рук грабіжників.

Чи є факт інсценування злочину обставиною, що підлягає доказуванню в кримінальному провадженні?

№ 2. Із роздягальні басейну Гунько викрав шкіряну куртку, що належала Семенову. Потерпілий, а також його батьки, допитані як свідки, заявили, що заплатили за неї на речовому ринку 3000 гривень, однак жодних документів на підтвердження цього не подали. У зв'язку з цим слідчий призначив товарознавчу експертизу. Висновком експерта вартість куртки була визначена у розмірі 2000 гривень.

Визначте характер і розмір завданої злочином шкоди в описаній ситуації. Яке значення має правильне встановлення розміру шкоди? Чи є розмір завданої шкоди обставиною, що підлягає доказуванню?

№ 3. У кримінальному провадженні слідчий зібрав 5 обвинувальних непрямих доказів вини обвинуваченого у вчиненні інкримінованого злочину. Проте сам обвинувачений свою вину заперечував. Слідчий закінчив провадження досудового слідства, склав обвинувальний акт і передав матеріали досудового розслідування прокуророві.

Оцініть рішення слідчого. Чи правильно визначив слідчий межі доказування в цій справі?

№ 4. Під час футбольного матчу, після того, як суддя видалив з поля гравця однієї з команд Іванова, останній накинувся на суддю, повалив його на поле і почав бити кулаками в обличчя, чим заподіяв середньої тяжкості тілесні ушкодження. Вказані дії бачили близько 200 осіб, що знаходилися на трибунах. Слідчий Макаров допитав потерпілого, підозрюваного, 5 осіб-очевидців і усі вони дали однакові показання.

Чи достатньо цих доказів для повідомлення про підозру Іванова? Чи потрібно допитувати усіх очевидців в якості свідків?

№ 5. Під час досудового розслідування злочину (вимагання хабара викладачем медичного інституту Малим) слідчий також з'ясував, що Малий вчиняв і аморальні дії (схиляв студентку п'ятого курсу до інтимних відносин із ним).

Чи є у даному випадку факт вчинення аморальних дій обставиною, що підлягає доказуванню в кримінальному провадженні?

Тема 4. Процес доказування

Завдання. Опрацювати теоретичні питання.

1. Наукові погляди на структуру кримінально-процесуального доказування.
2. Співвідношення кримінально-процесуального доказування і пізнання у кримінальному провадженні.
3. Мета доказування в кримінальному процесі.
4. Моральні засади доказування.

5. Поняття обґрунтованості і вмотивованості процесуальних рішень.

Завдання. Вирішити ситуаційні завдання.

№ 1. Оперуповноважений подав начальнику ОВС рапорт про те, що в дворі будинку виявлена жінка без ознак життя і зі слідами побоїв. До рапорту додавалися: довідка від бригади швидкої допомоги про констатацію смерті цієї жінки, акт дослідження трупа, в якому зазначалося, що смерть настала від внутрішнього крововиливу, протокол огляду місця події, схема розташування трупа в дворі будинку, а також палиця з плямами бурого кольору, що була знайдена біля трупа.

Чи мають доказове значення подані матеріали? Чи може відбуватися збирання доказів до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань?

№ 2. В ході судового розгляду захисник обвинуваченого наполягав на виключенні з числа доказів показань свідка Буринського, мотивуючи це тим, що протокол допиту свідка датований 20 листопада 2014 року, а відомості про досудове розслідування були внесені до Єдиного реєстру досудових розслідувань 21 листопада 2014 року.

Чи обґрунтовані доводи захисника? Чи можна здійснити допит свідків-очевидців до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань?

№ 3. У кримінальному провадженні про крадіжку з проникненням у житло потерпілий Гурченко за власною ініціативою передав слідчому технічні паспорти, гарантійні талони, товарні чеки на викрадені у нього речі (телевізор, відеокамеру, ноутбук, мікрохвильову піч).

Як повинен діяти слідчий у даній ситуації? Який процесуальний документ слід скласти?

№ 4. У кримінальному провадженні про злочин, передбачений ч. 3 ст. 185 КК України (крадіжка з житла), слідчий вирішив провести обшук у квартирі підозрюваного Царука, про що виніс постанову. За результатами проведеного обшуку було виявлено і вилучено DVD-плеєр, магнітолу і золотий браслет. Для детального огляду вилучених речей слідчий запросив до себе в кабінет потерпілу Кравцову, яка вказала, що саме ці речі у неї викрали. Слідчий склав про це протокол огляду речей.

Оцініть дії слідчого. Чи правильно і законно були проведені слідчі дії? Чи доцільно у даному випадку було провести інші слідчі дії?

№ 5. Здійснюючи розслідування злочину (збут наркотичних засобів), у вчиненні якого підозрювався юристконсульт дипломатичного представництва Російської Федерації Громов, слідчий Буряк вирішив провести обшук приміщення дипломатичного представництва, про що виніс відповідну постанову. З'явившись в приміщення представництва, слідчий пред'явив постанову про проведення обшуку одному з працівників, який дав дозвіл на його проведення. При проведенні обшуку були присутні двоє понятих. За результатами обшуку було вилучено 128 г порошку, схожого на героїн.

Чи правомірне проведення даного обшуку? Чи буде мати вилучений порошок доказове значення? Якщо так, то яке саме?

№ 6. При допиті Тимощука, який підозрювався у вчиненні вбивства своєї дружини, той зізнався у вчиненні злочину і погодився показати, яким чином він його вчинив і де заховав знаряддя злочину. Слідчий вирішив провести слідчий експеримент. Показавши, яким чином він наносив удари ножом, Тимошук зазначив, що закопав ніж біля криниці. У показаному Тимощуком місці на глибині близько 20 см було виявлено кухонного ножа. Про хід і результати слідчого експерименту слідчий склав протокол.

Оцініть правильність дій слідчого. Як процесуально оформити виявлений кухонний ніж?

Тема 5. Суб'єкти доказування у кримінальному провадженні

Завдання. Опрацювати теоретичні питання.

1. Доктринальні погляди на класифікацію суб'єктів доказування.

2. Суб'єкти подання доказів.
3. Відмінність понять «обов'язок доказування» і «тягар доказування».
4. Теорія «сприяння захисту» (favor defensionis) та процес доказування.

Тема 6. Процесуальні джерела доказів

Завдання. Опрацювати теоретичні питання.

1. Наукові погляди на звуження / розширення переліку процесуальних джерел доказів.
2. Поняття повного або часткового визнання вини, обмови, самообмови, алібі як різновидів показань підозрюваного (обвинуваченого).
3. Вирішення питання про речові докази після закінчення кримінального провадження.
4. Правова природа додатків до протоколів слідчих (розшукових) дій.
5. Різновиди документів-доказів: за КПК України 1960 і 2012 р.

Завдання. Вирішити ситуаційні завдання.

№ 1. У кримінальному провадженні по факту хуліганства слідчий прийняв рішення допитати свідка Івченка. При цьому він вважав за доцільне застосувати звукозапис. По закінченні допиту свідок, ознайомившись з протоколом допиту, вказав слідчому на те, що його показання в протоколі записані дуже стисло. Слідчий пояснив, що оскільки всі показання зафіксовані на магнітофонній плівці, можна обійтися без детального викладення показань в самому протоколі.

Оцініть пояснення слідчого. Яким чином слід викладати показання свідка в протоколі допиту?

№ 2. У кримінальному провадженні про зґвалтування слідчий, проводячи допит потерпілої Дорошенко, попередив її про кримінальну відповідальність за відмову від давання показань та за давання завідомо неправдивих показань. Дорошенко пояснила слідчому, що деякі аспекти вчиненого злочину мають дуже інтимний характер, а тому вона про них розповідати категорично відмовляється.

Оцініть дії слідчого і потерпілої. Чи може слідчий взяти певних заходів до потерпілої Дорошенко?

№ 3. Під час допиту як підозрюваного в усній бесіді зі слідчим Маркін детально розповів про обставини вчинення ним злочину. Проте, коли слідчий склав протокол допиту підозрюваного, Маркін відмовився від своїх показань і від підписання протоколу. Тоді слідчий повідомив Маркіну, що весь перебіг допиту був зафіксований на магнітофонну плівку і відтворив йому відповідний запис. Незважаючи на це, Маркін відмовився від підписання протоколу й під час подальшого провадження у справі показань не давав. Слідчий приєднав запис до матеріалів справи як речовий доказ і направив його з обвинувальним актом прокуророві.

Чи має доказове значення магнітофонний запис? Які вимоги кримінально-процесуального закону щодо застосування технічних засобів фіксації інформації в слідчій роботі?

№ 4. У кримінальному провадженні про зґвалтування слідчий призначив судово-медичну експертизу. У своєму висновку експерт дав відповідь не на усі поставлені питання, у зв'язку з чим слідчий вирішив призначити повторну судово-медичну експертизу і доручити її проведення іншому експерту, про що виніс постанову.

Оцініть рішення слідчого. Чи є підстави у даному випадку для призначення повторної експертизи?

№ 5. Здійснюючи розслідування у кримінальному провадженні за фактом смерті гр. Митрофанова, слідчий призначив судово-медичну експертизу. У постанові про призначення експертизи слідчий поставив експерту таке питання: "Чи настала смерть потерпілого у результаті самогубства?"

Оцініть дії слідчого. Чи допускається постановка подібних питань на вирішення експерту?

№. 6. Під час досудового слідства підозрюваний Камов визнав свою вину повністю і щиро розкаювався у вчиненому. В ході судового слідства обвинувачений Камов відмовився від раніше даних показань, мотивуючи це тим що дуже злякався і обмовив себе, проте давати в суді показання відмовився. Протокол допиту Камова в судовому засіданні не оголошувався.

Чи можуть бути покладені в основу обвинувального вироку показання Камова, дані ним на досудовому слідстві?

№. 7. Під час розслідування у кримінальному провадженні за підозрою Кульмана у вчиненні крадіжки, він дав показання, що вчинив злочин самотійно і проник до будинку через незачинену квартиру. Під час відтворення обстановки та обставин події Кульман не зміг проникнути до будинку названим ним способом.

Які висновки повинен зробити слідчий? Який різновид показань підозрюваного має місце у даному випадку?

№. 8. Під час здійснення відеозйомки на екскурсії туристами були зафіксовані хуліганські дії групи підлітків, про що стало відомо слідчому.

Яким чином слідчий може отримати вказаний відеозапис? Яким джерелом доказів буде вказаний відеозапис? Яким чином можливо використати ці дані в доказуванні? Чи буде вказаний відеозапис відповідати вимогам щодо допустимості?

№. 9. Підозрюваний в ухиленні від сплати податків Фесенко та його захисник адвокат Березов їхали удвох в автомобілі, яким керував Фесенко. Під час поїздки Фесенко не впорався з керуванням і здійснив наїзд на пішохода, завдавши йому тяжких тілесних ушкоджень. За фактом дорожньо-транспортної пригоди було розпочате досудове розслідування, в ході якого адвокат Березов був викликаний для допиту як свідок, проте останній давати показання відмовився, мотивуючи це тим, що він не може надавати інформацію про свого підзахисного.

Чи є законною відмова адвоката Березова від дачі показань? Хто не може бути допитаний в якості свідка у кримінальному провадженні?

№. 10. Під час допиту як підозрюваного Олійник повідомив, що злочин він вчинив разом зі своїм знайомим Панчуком. Проведеним досудовим слідством причетність Панчука до вчинення цього злочину не підтвердилася. Крім того, були зібрані докази, що свідчили про непричетність до вчинення злочину й самого Олійника, у зв'язку з чим прокурор закрив кримінальне провадження відносно нього за відсутністю в його діях складу злочину.

Оцініть правильність дій прокурора. Який різновид показань підозрюваного має місце у даному випадку? Чи можна притягнути Олійника до кримінальної відповідальності за давання завідомо неправдивих показань?

№. 11. Озеров підозрювався у вчиненні службового підроблення (ч. 2 ст. 366 КК України). У кримінальному провадженні була призначена почеркознавча експертиза з метою встановлення особи, яка поставила підписи у фіктивних документах. Експерт надав висновок, що підписи виконані не Озеровим, а іншою особою. Проте Озеров і надалі наполягав, що це він поставив підписи. Слідчий вирішив ще раз призначити почеркознавчу експертизу.

Яка в цьому випадку повинна бути призначена експертиза – додаткова чи повторна? Чи може слідчий призначити експертизу тому ж експертові, що проводив і первинну експертизу?

№. 12. Бровкін підозрювався у вчиненні квартирної крадіжки шляхом проникнення через відчинене вікно. За заявою потерпілого серед викрадених речей був і телевізор "Sony", документи на який ним були надані. Підозрюваний Бровкін заперечував крадіжку телевізора. При проведенні слідчого експерименту був залучений аналогічний телевізор, внаслідок чого з'ясувалося, що такий телевізор "Sony", котрий зазначений у заяві потерпілого, за своїми габаритами не може пройти через вікно квартири.

Чи були отримані докази за результатами слідчого експерименту? Чи є речовими доказами документи на телевізор, надані потерпілим, а також телевізор, який використовувався при проведенні слідчого експерименту?

Тема 7. Допустимість доказів та їх процесуальних джерел

Завдання. Опрацювати теоретичні питання.

1. Використання в доказуванні фактичних даних, які одержані до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань.
2. Можливості використання в кримінальному судочинстві фактичних даних, здобутих з порушенням вимог закону.
3. Етичні критерії допустимості застосування деяких тактичних прийомів при допиті підозрюваних і обвинувачуваних.
4. Яка сутність теорії асиметрії допустимості доказів?

Завдання. Вирішити ситуаційні завдання.

№ 1. При складанні протоколу затримання за підозрою у вчиненні злочину Лисенка, він зазначив, що бажає мати захисником адвоката Василюка. Слідчий не зміг зв'язатися з Василюком і допитав Лисенка без захисника. В ході допиту Лисенко зізнався, де саме він заховав викрадені речі (ноутбук і мобільний телефон). У вказаному місці за ухвалою слідчого судді було проведено обшук і виявлено названі речі.

Чи є допустимим джерелом доказів показання Лисенка? Чи є допустимим джерелом доказів протокол обшуку та речові докази (виявлені речі)?

№ 2. Малько повернувся додому і виявив, що з його квартири була вчинена крадіжка. Він викликав працівників міліції, які провели одразу ж огляд місця події. Під час судового засідання захисник обвинуваченого Борисова наполягав на тому, що протокол огляду місця події не може бути доказом у справі (є недопустимим), оскільки огляд житла особи був проведений без відповідної ухвали слідчого судді, як це передбачено в Конституції України.

Чи обґрунтовані доводи захисника?

№ 3. Слідчий провів допит свідка Малишевського по кримінальному провадженню про заподіяння тяжких тілесних ушкоджень. За результатами проведення допиту слідчий склав протокол і запропонував Малишевському підписати кожен сторінку і протокол в цілому. Свідок категорично відмовився від підписання протоколу.

Які наслідки відмови свідка підписати протокол допиту? Чи будуть показання свідка Малишевського, зафіксовані у цьому протоколі, допустимими доказами?

№ 4. У провадженні про заподіяння тяжких тілесних ушкоджень в показаннях потерпілого Кубаря, свідка Зломиного і підозрюваного Гусака виявилися значні суперечності щодо обставин вчинення злочину. У зв'язку з цим слідчий вирішив провести одночасний допит Кубаря, Зломиного і Гусака. З'ясувавши на початку допиту, чи знають вони один одного і в яких стосунках знаходяться між собою, слідчий зачитав їх показання, які були дані раніше, а потім дав можливість по черзі висловитися учасникам допиту, зафіксувавши це в протоколі.

Чи будуть відомості, викладені у протоколі допиту, допустимими доказами?

Тема 8. Застосування стандартів Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод у кримінально-процесуальному доказуванні

Завдання. Опрацювати теоретичні питання.

1. Стандарт доказування «поза розумним сумнівом» у практиці Європейського суду з прав людини.
2. Питання допустимості доказів у практиці Європейського суду з прав людини.
3. Можливість використання доказів, отриманих з порушенням статей 3, 8 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
4. Недопустимість доказів, отриманих за допомогою провокації.
5. Допустимість доказів як гарантія права на справедливий судовий розгляд.

Тема 9. Непроцесуальна пізнавальна діяльність та доказування

Завдання. Опрацювати теоретичні питання.

1. Поняття та види непроцесуальної пізнавальної діяльності.
2. Поняття і завдання оперативно-розшукової діяльності. Співвідношення оперативно-розшукової та кримінально-процесуальної діяльності.
3. Форми використання у доказуванні можливостей оперативно-розшукової діяльності.
4. Приватна детективна діяльність та кримінальне провадження. Можливості використання у доказуванні відомостей, зібраних приватними детективами.
5. Використання одорології в доказуванні.
6. Застосування поліграфа («детектора брехні») в процесі доказування у кримінальному провадженні.

1.5. Індивідуальні завдання

В якості індивідуальних завдань студенти можуть виконувати науково-дослідні завдання на теми, погоджені викладачем.

1.5.1. Темати науково-дослідних завдань

1. Поняття та властивості доказів.
2. Проблеми класифікація судових доказів.
3. Предмет доказування у кримінальному судочинстві.
4. Перевірка доказів у кримінальному провадженні.
5. Проблеми подання доказів у кримінальному провадженні.
6. Поняття та види процесуальних джерел доказів.
7. Показання свідка: поняття і зміст.
8. Показання потерпілого: поняття і зміст.
9. Показання підозрюваного та обвинуваченого.
10. Показання з чужих слів: допустимість використання у кримінальному провадженні.
11. Процесуальні види експертиз.
12. Класифікація речових доказів у кримінальному провадженні.
13. Порядок зберігання речових доказів у кримінальному провадженні.
14. Поняття та принципи оцінки доказів.
15. Процесуальне закріплення доказової інформації.
16. Класифікація документів у кримінальному провадженні.
17. Логічні основи доказування.
18. Психологічні основи доказування.
19. Презумпції і преюдиції у доказуванні.
20. Досудові та судові докази: проблеми співвідношення.

1.5.2. Методичні рекомендації до виконання індивідуальних завдань

Метою виконання науково-дослідних завдань є закріплення і систематизація студентами отриманих знань у процесі участі в аудиторних заняттях і самостійної роботи.

Для виконання науково-дослідних завдань студенти повинні використовувати законодавчі та підзаконні акти, методичні матеріали, науково-монографічну літературу, статистичні дані, аналітичну інформацію та практику діяльності судових і правоохоронних органів.

Індивідуальне науково-дослідне завдання студентів денної форми навчання виконується у межах годин, відведених для самостійної роботи студента. Тема ІНДЗ обирається студентом добровільно.

Роботи виконуються комп'ютерним способом з одностороннім розміщенням тексту на папері формату А4 (210 мм х 297 мм) з дотриманням прийнятих у діловодстві стандартних берегів: лівого – 30 мм, верхнього та нижнього – 20 мм, правого – не менше 10 мм.

Обсяг роботи має забезпечувати належне висвітлення теми і не повинен перевищувати: реферату – 10, науково-дослідної роботи – 20 сторінок друкованого тексту шрифтом Times New Roman кеглем 14 з півторачним міжрядковим інтервалом.

Робота починається з титульного аркуша. Нумерація аркушів роботи починається з титульного аркуша. Номер на титульному аркуші не проставляється.

Титульний аркуш науково-дослідної роботи оформлюється за зразком 1. Науково-дослідна робота повинна бути структурованою, тобто після титульного аркуша містити: план, вступ, три (два) розділи, висновки, список використаних джерел. Розділи плану роботи формулюються самостійно студентом як найважливіші напрями розкриття її теми (зразок 2). Науково-дослідна робота повинна містити певну новизну отриманих результатів дослідження. Нижче списку використаних джерел рукописним способом зазначаються дата виконання науково-дослідної роботи і особистий підпис студента.

Оцінювання результатів виконання науково-дослідних завдань здійснюється відповідно до чинної в університеті системи оцінювання знань в умовах запровадження Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС) і включається до балів за самостійну роботу студентів.

Зразок 1

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра кримінального права та процесу**

Навчальна дисципліна:
**Теорія і практика кримінально-
процесуального доказування**

**НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА
на тему:
«Використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності у кримінально-
процесуальному доказуванні»**

Виконав:
Іванов Петро Степанович,
студент магістратури
юридичного факультету

Перевірив:
Крушинський Сергій Антонович,
завідувач кафедри кримінального права
та процесу, к.ю.н., доцент

Хмельницький
2022

ПЛАН

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Поняття матеріалів оперативно-розшукової діяльності.....	5
РОЗДІЛ 2. Порядок подання матеріалів оперативно-розшукової діяльності органам, які здійснюють досудове розслідування.....	9
РОЗДІЛ 3. Використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності у доказуванні.....	13
ВИСНОВКИ.....	17
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	19

1.6. Підсумковий контроль

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі усного заліку. Структура залікового білету: два теоретичних питання, одне ситуаційне завдання, п'ять тестових завдань.

У випадку необхідності проведення заліку онлайн, він проводиться у письмовій формі із застосуванням тестових технологій.

1.6.1. Питання для підсумкового контролю

1. Поняття доказового права та теорії доказів у кримінальному процесі.
2. Завдання доказового права.
3. Поняття та види істини в теорії судових доказів.
4. Логічні основи доказування.
5. Психологічні основи доказування.
6. Поняття доказу у кримінально-процесуальному законодавстві.
7. Властивості доказів.
8. Класифікація судових доказів.
9. Прямі і непрямі докази.
10. Обвинувальні і виправдувальні докази.
11. Первинні і похідні докази.
12. Особисті і матеріальні докази.
13. Поняття та елементи предмету доказування.
14. Поняття меж доказування.
15. Специфіка предмету доказування у провадженні про злочини неповнолітніх.
16. Специфіка предмету доказування у провадженні про застосування примусових заходів медичного характеру.
17. Поняття та структура процесу доказування.
18. Суб'єкти доказування.
19. Обов'язок доказування.
20. Поняття та способи збирання доказів.
21. Поняття та суб'єкти подання доказів.
22. Поняття та засоби перевірки доказів.
23. Оцінка доказів. Принципи оцінки доказів.
24. Роль презумпції невинуватості у доказуванні.
25. Мета кримінально-процесуального доказування.
26. Особливості процесу доказування в окремих порядках кримінального провадження.
27. Поняття та система правил перевірки допустимості доказів.

28. Правило про належного суб'єкта.
29. Правило про належне джерело.
30. Правило про належну процедуру.
31. Правило „про плоди отруйного дерева”.
32. Правило про недопустимість доказів невідомого походження.
33. Питання про асиметрію правил допустимості доказів.
34. Поняття та види процесуальних джерел доказів.
35. Поняття та зміст показань свідка.
36. Поняття та зміст показань потерпілого.
37. Показання підозрюваного і обвинуваченого.
38. Висновок експерта.
39. Процесуальні види експертиз та підстави їх призначення.
40. Поняття та види речових доказів.
41. Порядок зберігання речових доказів.
42. Вирішення питання про речові докази після закінчення кримінального провадження.
43. Протоколи процесуальних дій як документи-докази.
44. Документи, складені за результатами проведення оперативно-розшукових заходів.
45. Поняття та види документів-доказів.
46. Поняття та види непроцесуальної пізнавальної діяльності.
47. Поняття та завдання оперативно-розшукової діяльності.
48. Форми використання у доказуванні можливостей оперативно-розшукової діяльності.
49. Проблеми збирання доказів захисником.
50. Питання допустимості доказів у практиці Європейського суду з прав людини.

1.6.2. Приклад залікового білету

1. Поняття та види джерел доказів.
2. Логічні основи доказування.
3. Розв'язати ситуаційне завдання:

Розслідуючи кримінальну справу за фактом смерті гр. Митрофанова, слідчий призначив судово-медичну експертизу. У постанові про призначення експертизи слідчий поставив експерту таке питання: «Чи настала смерть потерпілого у результаті самогубства?»

Оцініть дії слідчого. Чи допускається постановка подібних питань на вирішення експерту?

4. Розв'язати тестові завдання:

4.1. Повнота дослідження обставин провадження характеризується такою ознакою:

а) фактичні дані встановлені у такому обсязі, який дає можливість правильно вирішити провадження;

б) обов'язковому встановленню підлягають як обставини, що обтяжують покарання, так і ті, що його пом'якшують;

в) обставини провадження повинні встановлюватися так, як вони мали місце у дійсності;

г) фактичні дані повинні бути допустимими.

4.2. Предмет доказування у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх обов'язково включає таку обставину:

а) умови життя та виховання неповнолітнього;

б) чи слід застосувати до неповнолітнього заходи медичного характеру і якщо слід, то які саме;

в) чи вчинив неповнолітній зазначене діяння в стані неосудності;

г) вид запобіжного заходу щодо неповнолітнього.

4.3. Що з наведеного не є етапом збирання доказів?

а) пошук доказу;

б) перевірка доказу;

в) вилучення доказу;

г) фіксація доказу.

4.4. Які з наведених доказів та їх процесуальних джерел будуть недопустимими?

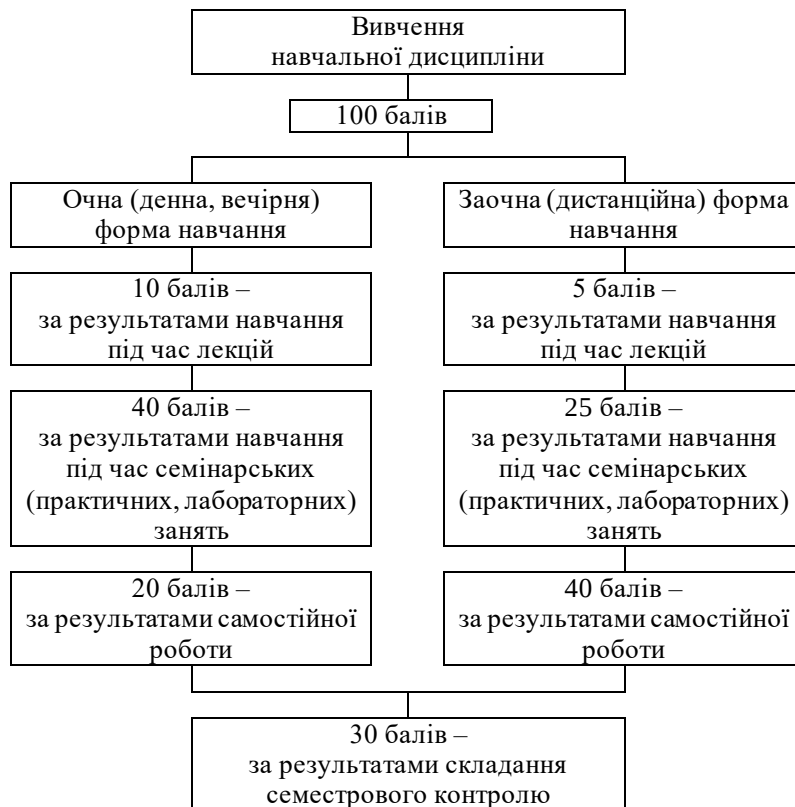
- а) протокол одночасного допиту декількох осіб, проведеного без участі понятих;
- б) протокол освідчення, проведеного без участі понятих;
- в) протокол слідчого експерименту, проведеного без участі понятих;
- г) протокол допиту сліпого свідка, проведеного без участі понятих.

4.5. При огляді місця події слідчий виявив посвідчення водія з плямами крові. До якого виду доказів він належить?

- а) документальних;
- б) прямих;
- в) особистих;
- г) речових.

2. Схема нарахування балів

2.1. Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

2.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 8 лекційних занять за денною формою навчання.

Отже, студент може набрати під час лекцій таку кількість балів:

№ з/п	Форма навчання	Кількість лекцій за планом	Кількість відвіданих лекцій							
			1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Денна	8	1,3	2,5	3,8	5,0	6,3	7,5	8,8	10,0

3.3. З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 7 семінарських занять за денною формою навчання.

За результатами семінарського (практичного) заняття кожному студенту до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом, кратним 0,5, яку він отримав протягом заняття.

Критерії поточного оцінювання знань студентів наведені у п. 4.3.8. Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова (в редакції, затвердженій рішенням вченої ради від 28 серпня 2020 року, протокол № 1).

3.4. Перерозподіл кількості балів в межах максимально можливої кількості балів за самостійну роботу студентів та виконання індивідуальних завдань, наведено в наступній таблиці:

№ з/п	8 тем	Номер теми									Усього балів
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	
1.	Максимальна кількість балів за самостійну роботу	1	1	1	1	1	1	1	2	2	11
2.	Максимальна кількість балів за індивідуальне завдання	9									9
3.	Усього балів										20

3. Рекомендовані джерела

3.1. Нормативно-правові акти

1. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 березня 1992 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.
2. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n2537>.
4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>.
5. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>.
6. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>.
7. Порядок зберігання речових доказів стороною обвинувачення, їх реалізації, технологічної переробки, знищення, здійснення витрат, пов'язаних з їх зберіганням і пересиланням, схоронності тимчасово вилученого майна під час кримінального провадження, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 19 листопада 2012 року № 1104. *Офіційний вісник України*. 2012. № 91. Ст. 3697.

3.2. Література

8. Багрій М. В., Луцик В. В. Процесуальні аспекти негласного отримання інформації: вітчизняний та зарубіжний досвід: монографія. Х.: Право, 2017. 376 с.
9. Бобченко Н. Р. Доказування у стадіях апеляційного та касаційного провадження за КПК України: навч. Посібник /За ред. В. Т. Нора. Тернопіль, 2014. 134 с.
10. Вапнярчук В. В. Теорія і практика кримінального процесуального доказування: монографія. Х.: Юрайт, 2017. 408 с.
11. Гмирко В. П. Доказування в кримінальному процесі: діяльнісна парадигма: теоретичний аналіз. Проблематизація. СМД-репрезентація: монографія. Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2010. 314 с.
12. Грошевий Ю. М., Стахівський С. М. Докази і доказування у кримінальному процесі: науково-практичний посібник. К.: КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. 272 с.
13. Грошевий Ю. М., Фомін С. Б. Кримінально-процесуальне доказування та оперативно-розшукова діяльність: навчальний посібник. Х.: Право, 2010. 112 с.

14. Докази і доказування за новим Кримінальним процесуальним кодексом України (до 75 річчя з дня народження доктора юридичних наук, професора Михайла Макаровича Михеєнка): матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 6-7 грудня 2012 р.). Х.: Видавець Строков Д.В., 2013. 376 с.
15. Запотоцький А. П., Савицький Д. О. Документи як процесуальні джерела доказів у кримінальному судочинстві: монографія. К.: Бізнес Медіа Консалтинг, 2011. 220 с.
16. Зеленецький В. С. Проблемы формирования совокупности доказательств в уголовном процессе: монографія. Х., 2004. 108 с.
17. Коваленко Є. Г. Наукові засади кримінально-процесуального доказування: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 448 с.
18. Коваленко Є. Г. Теорія доказів у кримінальному процесі України: підручник. К.: Юрінком Інтер, 2006. 632 с.
19. Крет Г. Р. Міжнародні стандарти доказування у кримінальному процесі України: теоретико-правові та практичні основи: монографія. Калуж: Петраш К. Т., 2020. 452 с.
20. Кримінальний процес : навч. посібник / Ю.П. Аленін, Л.І. Аркуша та ін. Одеса: Фенікс, 2020. 582 с.
21. Кримінальний процес: підручник / Ю. М. Грошевий, В. Я. Тацій, А. Р. Туманянц та ін.; за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О. Г. Шило. Х.: Право, 2013. 824 с.
22. Кримінальний процес: підручник / Р. І. Благута, Ю. В. Гуцуляк, О. М. Дуфенюк та ін.; за заг. ред. А. Я. Хитри, Р. М. Шехавцова, В. В. Луцика. Львів: ЛьвДУВС, 2019. Ч. 1. 532 с.
23. Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / Відп. ред.: С. В. Ківалов, С. М. Міщенко, В. Ю. Захарченко. Х.: Одіссей, 2013. 1104 с.
24. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / За заг. ред. професорів В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. 2012. 1224 с.
25. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т. 1 / О. М. Бандурка, Є. М. Блажівський, Є. П. Бурдоль та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. Х.: Право, 2012. 768 с.
26. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т. 2 / Є. М. Блажівський, Ю. М. Грошевий, Ю. М. Дьомін та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. Х.: Право, 2012. 664 с.
27. Кримінальний процес України: академічний курс: у 3 т. Т. 1: Загальна частина / за ред. В.Т. Нора, Н.Р. Бобечка. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 912 с.
28. Крушинський С. А. Подання доказів у кримінальному судочинстві України: монографія. Хмельницький: ХУУП, 2017. 247 с.
29. Лобойко Л. М., Банчук О. А. Кримінальний процес: навчальний посібник. К.: Ваїте, 2014. 280 с.
30. Ляш А. О., Стахівський С. М. Докази і доказування у кримінальному судочинстві: навчальний посібник / За ред. Ю. М. Грошевого. К.: Ун-т «Україна», 2006. 185 с.
31. Новий Кримінальний процесуальний кодекс України: коментарі, роз'яснення, документи / Відп. ред. В.С. Ковальський. К.: Юрінком Інтер, 2013. 408 с.
32. Попелюшко В. О. Предмет доказування в кримінальному процесі (кримінально-процесуальні та кримінально-правові аспекти): монографія. Острог, 2001. 196 с.
33. Савонюк Р. Ю. Доказування в досудовому слідстві: навчальний посібник / За ред. О. М. Бандурки. Сімферополь: Доля, 2003. 183 с.
34. Слюсарчук Х. Р., Павлишин А. А. Стандарти доказування у кримінальному провадженні. Львів: ТОВ «Колір ПРО», 2018. 292 с.
35. Стахівський С. М. Слідчі дії як основні засоби збирання доказів: навч.-практ. посіб. К.: Атіка, 2009. 64 с.
36. Стахівський С. М. Теорія і практика кримінально-процесуального доказування: монографія. К., 2005. 272 с.
37. Удалова Л. Д., Рибалка О. В. Суб'єкти кримінально-процесуального доказування: навч. посіб. К.: КНТ, 2012. 160 с.
38. Шеремет А. П. Теоретичні основи джерел доказової інформації: монографія. Київ: Європ. ун-т, 2012. 111 с.

39. Шумило М. Є. Непрямі докази в кримінальному процесі України: монографія. Х.: СПД ФО Брові О.В., 2012. 206 с.

4. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <https://www.rada.gov.ua> – Офіційний сайт Верховної Ради України.
2. <https://www.president.gov.ua> – Офіційний сайт Президента України.
3. <https://www.kmu.gov.ua> – Офіційний сайт Кабінету Міністрів України.
4. <https://www.supreme.court.gov.ua> – Офіційний сайт Верховного Суду.
5. <https://www.court.gov.ua> – Офіційний веб-портал «Судова влада України».
6. <https://www.gp.gov.ua> – Офіційний сайт Офісу Генерального прокурора.
7. <https://www.npu.gov.ua> – Офіційний сайт Національної поліції України;
8. <https://www.nbuv.gov.ua> – Сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського.